

РІШЕННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ВЧЕНОЇ РАДИ ПРО ПРИСУДЖЕННЯ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Спеціалізована вчена рада ДФ 35.051.170 Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, м. Львів, ухвалила рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 06 Журналістика за спеціальністю 061 Журналістика на підставі прилюдного захисту дисертації «Журнал «УНІВЕРСУМ» у контексті українського державотворення: концептуальні засади, дискурси, прогностика (1993–2023 рр.)» 26 червня 2024 року.

Романчук Вікторія Олегівна, 30.12.1984 року народження, громадянка України, освіта повна вища. У 2006 році закінчила Львівський національний університет імені Івана Франка, отримала повну вищу освіту, здобула ступінь магістра за спеціальністю «Мова та література (німецька)» та кваліфікацію «Магістр філології. Викладач німецької і англійської мов та світової літератури».

З 09.2020 року і дотепер навчається в аспірантурі (вечірня форма навчання) на кафедрі української преси факультету журналістики Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, м. Львів.

З 01.10.2013 року і дотепер працює відповідальним секретарем журналу політології, футурології, економіки, науки та культури «Універсум», м. Львів.

Дисертацію виконано на кафедрі української преси факультету журналістики Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, м. Львів.

Науковий керівник: **Кость Степан Андрійович**, кандидат філологічних наук, професор кафедри української преси факультету журналістики Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України.

Здобувачка має 21 наукову публікацію за темою дисертації, з них 1 стаття у періодичному науковому виданні іншої держави, 8 статей у наукових фахових виданнях України, 1 монографія:

1. Романчук В. О. Економічна проблематика в умовах українського державотворення на сторінках журналу «Універсум» (1993–2018). *Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика*. 2020. Вип. 47. С. 18–34.
2. Романчук В. О. Висвітлення особливостей гібридної війни Росії проти України на сторінках журналу «Універсум» (1993-2020). *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації*. 2020. №4. С.26–34.
3. Romanchuk O. K., Romanchuk V. O. Artificial intelligence: «experimental philosophy» or a requirement of reality? *The Journal for Educators, Teachers and Trainers*. 2021. Vol. 12. №4. p. 146–153. (Web of Science).

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці:

1. **Сіромський Руслан Богданович**, доктор історичних наук, професор, декан історичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, без зауважень.

2. **Поплавська Наталія Миколаївна**, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри журналістики Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка Міністерства освіти і науки України, надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. Серед найбільш суттєвих наукових положень дисертації у другому розділі роботи виділяється з'ясування специфіки журналу «Універсум» як соціального й культурного феномену, визначення особливостей його функціонування та систематизація публікацій за жанровими ознаками, тому доцільно було б розширити такі аспекти у цьому розділі, ширше аргументувати аналізом конкретних публікацій та виокремити у окремі підрозділи. Параграф 2.4. *Українська культура як ціннісний контекст і тема функціонування журналу* логічним був би у третьому розділі, в якому розглядається проблематика видання.

2. У роботі дуже слушно підкреслюється, що особливе значення має виокремлення проблемно-тематичних напрямків публікацій, якому присвячено третій розділ. На мою думку, не менш важливим є й чітке окреслення тематичного діапазону всередині кожного. Наприклад, більшої уваги потребує історична тематика як один із засобів формування історичної свідомості нації, бо йдеться не лише про публічну історію. Під час війни ця проблема набуває особливої ваги.

3. Висока оцінка (безперечно, об'єктивна й аргументована) журналу зрозуміла. Проте в «Універсумі», напевно, є якісь проблеми, які видання прагне розв'язувати. Очевидно, про ці проблеми варто згадати. Також у цьому контексті доречним було би зіставлення друкованого формату журналу і його інтернет-версії, про яку у роботі говориться дуже побіжно. Врахування цієї рекомендації значно підвищило б цінність отриманих результатів з практичної точки зору.

4. Хотілося б почути думку дисертантки, чому в окресленні методологічних аспектів, де описано різні підходи до дослідження журналу, не згадується контент-аналіз – метод кількісного вивчення великих обсягів текстів, який є провідним у дослідженні медійного контенту. Адже у Додатку Б за його результатами сформовано таблиці No 1-7.

3. **Тимошик Микола Степанович**, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри видавничої справи та мережевих видань факультету журналістики і міжнародних відносин Київського національного університету культури і мистецтв Міністерства освіти і науки України, професор кафедри журналістики та міжнародних відносин ПВНЗ «Київський університет культури», надав позитивний відгук із зауваженнями:

1. Упродовж останніх двох десятиліть переважна більшість захищених в Україні дисертацій із галузі знань 06 «Журналістика» мають одну спільну ваду: незалежно від вибору об'єкта дослідження (газета, журнал, книга, редакція, редакційний процес, проблематика ЗМІ, особистість у журналістиці, історія чи

сучасність журналістики тощо) і в час розгляду історіографії проблеми, і особливо в обґрунтуванні методологічної основи та методів дослідження обов'язково розглядаються й аналізуються в різноманітних проявах словосполучення «соціальні комунікації» та пов'язані з ним комунікаційні технології. Ця мода на «соціально-комунікаційний підхід», «соціально-комунікаційні інститути», «моделі комунікації» тощо набуває все більшого розмаху. Скажімо, у програмах конференцій із журналістики в назвах секцій в низці наукових збірників, які видаються на відповідних факультетах, практично неможливо віднайти поняття «журналістика» - його вже поглинули усюдисущі «комунікації». У дисертаціях із журналістики це явище обов'язково проявляється в один і той самий спосіб. У незмінному «іконостасі» фахівців цього напрямку, на праці яких посилаються молоді дослідники, помітно переважають дослідники комунікацій, а не журналістики.

Не змогла уникнути цієї «традиції» і дисертантка. У першому розділі (с.30-42), на нашу думку таки забагато приділено уваги аналізу джерел із проблематики соціальних комунікацій, які в основі своїй мають таки опосередкований стосунок до самої журналістики. Адже тут – свій об'єкт і предмет дослідження, своя методологія і особнє призначення. З огляду на це варто було би в цій роботі більше уваги зосередити на аналізі дотичних до теми праць. Особливо тих, які стосуються розгляду різних аспектів функціонування періодики.

2. Похвальним є те, що дослідниця, як журналіст-практик, із достеменним знанням справи, на прикладі журналу «Універсум» проаналізувала непрості тенденції, які відбуваються в сучасному жанротворенні. Глибокий розгляд публікацій рубрики «Слово редакційне» вивів молоду дослідницю на несподіване відкриття: «списана» в архів деякими сучасними дослідниками передова стаття, як один із провідних жанрів тоталітарної журналістики, як жанр заделогізований, не популярний, не витребуваний сучасними читачами, постала зі сторінок цього часопису зовсім в іншому прояві. Передова як своєрідний політичний барометр, як компас влучних посилів про сьогоднішнього, як знакова поля з далекоглядним результатом, як осердя цільного числа, довкола якого формується проблематика інших публікацій. Із цього місця постає принаймні ціла лекція з несподіваним поворотом аргументів і висновків. А то й тема для дискусії. Доречно тут нагадати, що на сторінках наукового часопису «Український інформаційний простір» (число 2(10) за 2022 рік) статтю автора цих рядків «Жанри журналістики як науково-практична проблема» була спровокована фахова полеміка теоретиків і практиків ЗМІ. Цьогоріч дискусія перейшла на сторінки львівського Вісника «Журналістика» за ініціативи відомого дослідника-журналістикозавця Ігоря Сленаря. Участь у цій дискусії авторки дисертації могла би бути і доречною і результативною.

Є цікаві знахідки цієї дослідниці і в тлумаченні різновидів аналітичних статей у конкретиці аналізу доробку «Універсум».

А от те в цьому блоці проблематики, що викликає дискусію: поділ публікацій часопису за такими жанровими ознаками: *інформаційно-публіцистичні, аналітико-публіцистичні та художньо-публіцистичні*.

Видається непереконливим та невмотивованим такий жанровий поділ з означенням до кожної групи поняття «публіцистичний». Загальновідомо, що в

окремих школах журналістики на заході існує національна класифікація в жанрології, де кількість груп і видів жанрів може бути різною. Скажімо, у Франції 27 жанрових різновидів об'єднані в п'ять груп. В Канаді та США, скажімо, європейські поняття «жанри журналістики» не вживається. У тамтешній науці і практиці ЗМІ прижився термін «літературні форми журналістського твору». В Україні, згідно з національною традицією всі жанри журналістики прийнято ділити на три групи: інформаційні, аналітичні і художньо-публіцистичні. Звісно, що за законами жанру, в будь-якому інформаційному повідомленні, зміст якого коротко відповідає на запитання що?-де?-коли?, публіцистика відсутня.

4. Гандзюк Віталій Олександрович, кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент, завідувач кафедри журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю Інституту філології і журналістики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Міністерства освіти і науки України, надав позитивний відгук із зауваженнями:

1. Одне із базових положень, яке захищає Вікторія Романчук, можна сформулювати так: майбутнє журналістики – це аналітична журналістика. Безперечно, апологетика аналітичної журналістики з боку дисертантки переконлива й зрозуміла. Але чи нема тут певної недооцінки новинної журналістики?

2. В Україні виходить ще кілька журнальних видань аналітичного характеру. Дисертантка згадує їх і відчувається, що вона тією чи іншою мірою вивчала і їхній досвід. Проте в мене склалося враження, що Вікторія Романчук уникає полеміки, дискусій з цими виданнями, порівнянь і т. д.

3. У деяких підрозділах теоретичні розмірковування, які стосуються певних проблем, мають досить значний обсяг. Я розумію, що це свідчить про добротну обізнаність дисертантки з відповідною літературою, але стриманіше й економніше звертання до тих чи інших авторитетів дало би змогу більше уваги приділити розгляду практичних проблем, пов'язаних із функціонуванням журналу «Універсум».

4. У формуванні теми дисертації бачимо поняття «прогностика», що разом із концептуальними засадами й дискурсами окреслює предмет дослідження. Проте це поняття не стало окремим елементом структури дисертації. Про прогностику дисертантка пише лише в підрозділі 2.2, де йдеться про такі визначальні особливості публікацій «Універсуму», як аналітичність, системність, публіцистичність (стор. 64-77). Це, безперечно, не впливає на загальну оцінку дослідження, але потребує уточнення.

5. Рудик Мирослава Степанівна, кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент кафедри теорії і практики журналістики Львівського національного університету імені Івана Франка МОН України, надала позитивну рецензію із зауваженнями:

Хоча дисертація Вікторії Романчук в цілому демонструє високий рівень наукового аналізу та комплексного підходу до вивчення впливу медіа на державотворчі процеси, існують певні аспекти, які могли б бути викладені більш детально.

1. Зокрема, в розділі, що стосується впливу редакційної політики на формування громадської думки, могла б бути більш широка репрезентація думок зовнішніх експертів та аналітиків, що дозволило б надати більш глибокий контекст аналізованим процесам.

2. Щодо зауваг до оформлення, робота могла б мати користь від більшої уніфікації стилістичного викладу. Місцями текст демонструє варіації у використанні різних стилів, що загалом може відволікати від змісту. Це особливо помітно у переходах між розділами, де зміна тону та стилю може здатися раптовою. Більша стилістична консистенція сприяла б узгодженості викладу та поліпшила загальне сприйняття тексту.

3. Наостанок, варто було б список використаних джерел розділити на список літератури і самих джерел, де власне авторка аналізує публікації «Універсуму».

Можливо, не всі візуальні матеріали, такі, як таблиці, діаграми та графіки, що ілюструють ключові тенденції дослідження, варто було виносити у Додатки. Вважаємо, що розміщення їх у тексті дисертації не тільки полегшило б перевірку висновків авторки, але й сприяло б більш ефективному візуальному сприйняттю представленої інформації, зокрема у складних аналітичних розділах.

Загальна оцінка роботи і висновок.

Дисертація Романчук Вікторії Олегівни на тему «Журнал «УНІВЕРСУМ» у контексті українського державотворення: концептуальні засади, дискурси, прогностика (1993–2023 рр.)» є самостійною та ґрунтовною науковою працею, що виконана з дотриманням вимог академічної доброчесності.

Дисертаційна робота Романчук В. О. є завершеним науковим дослідженням у межах порушеної наукової проблеми і поставлених завдань.

У дисертації: *уперше*: 1) впроваджено в науковий і публіцистичний обіг близько 200 статей відомих українських державних і політичних діячів та публіцистів ХІХ-ХХІ століття; 2) з'ясовано ідейно-концептуальні засади й характерні особливості, що впливають на ефективне функціонування аналітичних видань журнального типу в добу інформаційного суспільства й цифрової журналістики; 3) досліджено основні тематично-змістові напрями журналу «Універсум та його значення в розвитку і становленні України; 4) з'ясовано суспільно-політичну зумовленість проблем національного життя України на зламі ХХ-ХХІ століть; *удосконалено*: 1) розуміння тенденцій сучасного журналістського процесу; 2) розуміння впливу сучасних інформаційно-комунікаційних технологій на традиційну жанрову систему й появу нових жанрів і форматів; 3) розуміння суспільного значення тих публікацій, що мають не лише аналітичний і системний, а й конструктивний та прогностичний характер.

Сформульовані в дисертації положення, висновки й рекомендації можна використати у дослідженні аналогічного характеру аналітичних періодичних видань і в читанні лекційних курсів («Теорія та методика журналістської творчості», «Історія української журналістики», «Інформаційні війни», «Україна на сторінках світової преси – Ukraine on the pages of the World Press»), а також у підготовці навчально-методичних матеріалів відповідних навчальних дисциплін. А практичне значення

отриманих результатів полягає в тому, що їх можна використати: 1) у читанні дисциплін за вибором («Аналітична журналістика», «Медіа та культура», «Стратегічні комунікації», «Інформаційні війни» тощо), проведенні практичних завдань із цих дисциплін і підготовці відповідних навчально-методичних матеріалів (навчальних посібників, методичних вказівок та ін.); 2) у підготовці рекомендацій – для аналітичних видань журнального типу; 3) у науково-дослідній діяльності – для подальшого дослідження сучасної журнальної періодики, зокрема, йдеться про вдосконалення методики дослідження.

Дисертаційна робота Романчук Вікторії Олегівни на тему «Журнал «УНІВЕРСУМ» у контексті українського державотворення: концептуальні засади, дискурси, прогностика (1993–2023 рр.)» за змістом, рівнем наукової новизни, практичним значенням та характером висновків відповідає галузі знань 06 Журналістика за спеціальністю 061 Журналістика та вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертацій», а також «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (із наступними змінами) а її автор – Романчук Вікторія Олегівна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 06 Журналістика за спеціальністю 061 Журналістика.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 (п'ять) членів ради,

«Проти» – 0 (нічого) членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада ДФ 35.051.170 Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, м. Львів, присуджує Романчук Вікторії Олегівні ступінь доктора філософії з галузі знань 06 Журналістика за спеціальністю 061 Журналістика.

Голова спеціалізованої
вченої ради
ДФ 35.051.170

проф. Руслан СІРОМСЬКИЙ

